

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25.04.2007, sp. zn. 25 Cdo 2741/2005, ECLI:CZ:NS:2007:25.CDO.2741.2005.1

Číslo: 16/2008

Právní věta: Jestliže zavázaný z dohody o převzetí plnění podle § 534 obč. zák. nesplnil svůj závazek poskytnout za dlužníka jeho věřiteli plnění, a dlužník proto svému věřiteli plnil sám, snížil se tím v důsledku porušení závazku zavázaného majetkový stav dlužníka a dlužníkovi vůči zavázanému vznikl nárok na náhradu škody podle § 420 obč. zák.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 25.04.2007

Spisová značka: 25 Cdo 2741/2005

Číslo rozhodnutí: 16

Číslo sešitu: 2

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Náhrada škody

Předpisy: § 420 předpisu č. 40/1964Sb.
§ 534 předpisu č. 40/1964Sb.

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

O k r e s n í s o u d v Kroměříži rozsudkem ze dne 29. 7. 2002 uložil žalovaným společně a nerozdílně zaplatit žalobkyni částku 375 000 Kč s 21% úrokem z prodlení od 24. 7. 1996 do zaplacení a rozhodl o náhradě nákladů řízení. Vyšel ze zjištění, že žalobkyně uzavřela dohodu se svým právním zástupcem JUDr. V. M. o odměně za právní pomoc při vyřizování restituce domu v K., která byla stanovena na 15 % z prodejní ceny tohoto domu. V souvislosti s prodejem této nemovitosti žalobkyně uzavřela dne 14. 7. 1993 se žalovanými jakožto kupujícími dohodu o převzetí závazku, již se žalovaní zavázali k úhradě finančního závazku žalobkyně vůči JUDr. M. v případě, že odměna za zastoupení bude vyšší než 10 000 Kč. Rozsudkem Okresního soudu v Přerově ve spojení s rozsudkem Krajského soudu v Ostravě ze dne 13. 3. 1996 byla žalobkyni uložena povinnost zaplatit JUDr. M. odměnu ve výši 375 000 Kč s úroky z prodlení a náklady řízení. Žalobkyně vyzvala žalované, aby dostáli svému smluvnímu závazku a splnili její dluh vůči JUDr. M., ti však zůstali nečinní. V červnu a červenci 1996 žalobkyně zaplatila JUDr. M. částku 514 140 Kč (odměna s úroky z prodlení) a 16 045 Kč (náhrada nákladů řízení) a v tomto řízení se domáhá náhrady škody ve výši 375 000 Kč s tím, že žalovaní porušili svůj závazek ze smlouvy s ní uzavřené. Soud, vázán právním názorem odvolacího soudu vysloveným v usnesení, jímž byl zrušen předchozí rozsudek soudu prvního stupně, že dohoda o převzetí závazku podle § 534 obč. zák. je platná, dospěl k závěru, že žalovaní nesplnili svoji právní povinnost vyplývající z této dohody a tím žalobkyni způsobili škodu ve výši 375 000 Kč, za niž odpovídají podle § 420 obč. zák.

K odvolání žalovaných K r a j s k ý s o u d v Brně rozsudkem ze dne 25. 3. 2005 rozsudek soudu prvního stupně změnil tak, že se žaloba zamítá, a rozhodl o náhradě nákladů řízení před soudy obou stupňů. Vyšel ze skutkového stavu zjištěného soudem prvního stupně, avšak neztotožnil se s jeho právním posouzením. Dohoda uzavřená mezi účastníky dne 14. 7. 1993 v odstavci I je podle svého obsahu převzetím dluhu ve smyslu § 534 obč. zák., žalovaní sice svůj závazek z této smlouvy porušili, avšak tato dohoda nezměnila obsah původního závazku mezi žalobkyní a JUDr. M. (nedošlo ani k pluralitě či k záměně dlužníků). Zaplacením částky 375 000 Kč JUDr. M. žalobkyně plnila svůj existující závazek, a proto tato částka nemůže být její škodou ve smyslu § 442 odst. 1 obč. zák. O škodě vzniklé v příčinné souvislosti s porušením smluvního závazku žalovaných by bylo možno uvažovat pouze v situaci, že by žalobkyně musela uhradit více, než činila její závazková povinnost. Povinnost žalovaných k zaplacení žalované částky pak nelze dovodit ani na základě jiných právních důvodů, a to ani z jejich dohody (nezavázali se plnit přímo žalobkyni, nýbrž jejímu věřiteli), ani ze zákona nevyplývá regresní právo žalobkyně proti tomu, kdo přes dohodu o převzetí dluhu podle § 534 obč. zák. dluh nesplnil, a závazek mezi žalobkyní a žalovanými nevznikl ani z titulu bezdůvodného obohacení, neboť žalobkyně plnila svoji povinnost ze závazkového vztahu.

Proti tomuto rozsudku podala žalobkyně dovolání, jehož přípustnost dovozuje z ustanovení § 237 odst. 1 písm. a) o. s. ř. a podává je z důvodu nesprávného právního posouzení věci odvolacím soudem. Poukazuje na to, že JUDr. M. zaplatila na základě rozhodnutí soudu 375 000 Kč na odměně za právní zastoupení a 139 140 Kč na úroku z prodlení z této částky. Nesprávné právní posouzení spatřuje v tom, že odvolací soud při hodnocení dohody ze dne 14. 7. 1993 pominul článek II, který je oddělitelný od závazku v článku I dohody a je inominační smlouvou, jíž se žalovaní zavázali chovat tak, aby žalobkyně neměla s ukončením právního zastoupení vůči JUDr. M. žádné finanční náklady, pokud by odměna přesáhla částku 10 000 Kč. Žalovaní porušili i tento svůj závazek a tím jí způsobili škodu. Pokud odvolací soud dospěl k závěru, že škoda by žalobkyni vznikla až v případě, že by v důsledku porušení povinností žalovanými byla povinna plnit více, než činila její závazková povinnost, pak přinejmenším v částce 139 140 Kč, kterou zaplatila JUDr. M. na úrocích z prodlení, měl žalobě z titulu náhrady škody vyhovět. Navrhla, aby dovolací soud rozsudek odvolacího soudu zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

Druhá žalovaná ve vyjádření k dovolání uvedla, že napadený rozsudek má za správný. Dohoda ze dne 14. 7. 1993 uzavřená podle § 534 obč. zák. nijak nezměnila obsah závazku žalobkyně vůči JUDr. M. a podle této dohody má dlužník vůči tomu, kdo jeho dluh převzal, pouze právo na náhradu škody, jež by mu vznikla nesplněním závazku, avšak plní-li dlužník svůj dluh věřiteli, nevzniká mu tím škoda ve smyslu § 442 obč. zák., a to ani tehdy, jestliže uzavřel s třetí osobou dohodou ve smyslu § 534 obč. zák. a tato třetí osoba svůj závazek nesplnila. Druhá žalovaná se ztotožňuje se závěrem odvolacího soudu, že žalobkyni škoda nevznikla, a nesouhlasí s názorem žalobkyně, že škodou jsou úroky z prodlení ve výši 139 140 Kč, které jsou příslušenstvím pohledávky, a žalobkyně je byla povinna zaplatit na základě soudních rozhodnutí. Podle druhé žalované nebyly splněny podmínky pro vznik práva na náhradu škody podle § 420 a násl. obč. zák. Navrhla, aby dovolací soud dovolání žalobkyně zamítl.

N e j v y š š í s o u d jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) po zjištění, že dovolání bylo podáno včas, účastníkem řízení, zastoupeným advokátem ve smyslu § 241 odst. 1 o. s. ř., napadené rozhodnutí přezkoumal a dospěl k závěru, že dovolání, které je přípustné podle § 237 odst. 1 písm. a) o. s. ř., je důvodné. Proto rozsudek soudu druhého stupně zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

Z o d ů v o d n ě n í :

Odvolací soud založil svůj závěr o nedůvodnosti žaloby na závěru, že zaplacením odměny za právní zastoupení žalobkyni žádná škoda nevznikla. S tímto právním posouzením se nelze ztotožnit.

Podle § 534 obč. zák. kdo se s dlužníkem dohodne, že splní jeho závazek vůči jeho věřiteli, má vůči dlužníkovi povinnost poskytovat plnění jeho věřiteli. Věřiteli z toho však přímé právo nevznikne.

Odvolacímu soudu lze přisvědčit v tom, že dohodou o převzetí plnění podle § 534 obč. zák. se nemění nejen obsah, ale ani účastníci (dlužník a věřitel) původního závazkového vztahu. Ten, kdo se dlužníkovi zavázal, že splní jeho dluh vůči jeho věřiteli, je v právním vztahu pouze k dlužníkovi. Tato dohoda zakládá nový závazek, odlišný od původního vztahu dlužníka a jeho věřitele, a jeho obsahem není právo dlužníka, aby zavázaný plnil přímo jemu, a ani dlužníkům věřitel se nemůže domáhat plnění na zavázaném. Z tohoto závazku vzniká zavázanému povinnost poskytnout namísto dlužníka plnění jeho věřiteli a požadovat splnění tohoto závazku může na tom, kdo jej slíbil, pouze dlužník.

Bylo tedy třeba odlišit oba právní vztahy, a to vztah mezi žalobkyní a JUDr. M., který byl založen dohodou o zastupování, a z ní plynoucí právo JUDr. M. na zaplacení odměny za zastupování vůči žalobkyni, a druhý vztah mezi žalobkyní a žalovanými založený jejich dohodou podle § 534 obč. zák., na jejímž základě měli žalovaní plnit za žalobkyni její dluh vůči JUDr. M. za zastupování, přesáhne-li výše odměny 10 000 Kč. S odvolacím soudem lze sice souhlasit, že na základě této dohody nevzniklo žalobkyni právo požadovat, aby žalovaní plnili přímo jí, neboť takový závazek žalovaných z této dohody nevyplýval, avšak za situace, kdy žalobkyně svému věřiteli splnila dluh sama, protože žalovaní svůj závazek z dohody podle § 534 obč. zák. nesplnili, snížil se tímto plněním její majetkový stav a vznikl jí nárok proti žalovaným na náhradu škody, způsobené porušením jejich závazku. Poruší-li totiž zavázaný svou povinnost, chová se protiprávně a porušení smluvní povinnosti je tak jedním z předpokladů odpovědnosti za škodu ve smyslu § 420 obč. zák.

Jak vyplývá ze skutkových zjištění soudů nižších stupňů, žalobkyně vyzvala žalované k plnění JUDr. M., žalovaní svému smluvnímu závazku plnit namísto žalobkyně jejímu věřiteli nedostáli a tím porušili svoji právní povinnost, vyplývající ze smluvního vztahu se žalobkyní, a odpovídají tak podle § 420 obč. zák. za škodu, která v důsledku toho žalobkyni vznikla.

Škodou v tomto případě je to, co dlužník sám – sice po právu – splnil svému věřiteli, avšak plnit by nemusel, kdyby zavázaný svému závazku dostál. Skutečná škoda ve smyslu § 442 odst. 1 obč. zák. totiž znamená zmenšení majetkového stavu poškozeného oproti stavu před škodnou událostí, kterou je v daném případě jednání žalovaných – nesplnění smluvní povinnosti. Povinnost žalobkyně jako dlužníka zaplatit svému věřiteli dluh vznikla z jejího závazku ve smlouvě o odměně za právní zastoupení, a teprve tím, že tato povinnost byla splněna (dluh zaplacen), majetkový stav žalobkyně se o tuto hodnotu snížil. Žalobkyni tak vznikla v její majetkové sféře skutečná škoda jakožto úbytek hodnot, k němuž by nedošlo, kdyby žalovaní svůj závazek z dohody podle § 534 obč. zák. splnili a plnili za ni JUDr. M. Odvolací soud, který nerozlišil oba právní vztahy žalobkyně (s jejím právním zástupcem a se žalovanými), nesprávně vyloučil nárok žalobkyně na náhradu škody proti žalovaným z důvodu, že žalobkyně předmětnou částku zaplatila na plnění svého existujícího závazku, jež měla vůči JUDr. M., a že jí tak škoda nevznikla. Okolnost, že žalobkyně plnila svůj existující závazek vůči JUDr. M., tedy že mezi dlužníkem a jeho věřitelem jde o plnění existujícího dluhu, je předpokladem závazku podle § 534 obč. zák., neboť neexistoval-li by dluh dlužníka, nemohl by ani platně vzniknout závazek třetí osoby vůči němu poskytovat za něj (tj. za dlužníka) plnění jeho věřiteli.

V rozsahu, v jakém se žalovaní zavázali za žalobkyni plnit jejímu věřiteli a v jakém žalobkyně svůj dluh věřiteli splnila, jí vznikla skutečná škoda, a to v příčinné souvislosti s protiprávním jednáním žalovaných, neboť nebyť porušení smluvního závazku žalovaných, k této újmě v majetkové sféře žalobkyně by nedošlo.

V rámci náhrady škody však zavázaný z dohody podle § 534 obč. zák. neodpovídá za následky prodlení, které nastalo mezi dlužníkem a věřitelem, odpovídá pouze za prodlení, které nastalo v právním vztahu mezi ním (zavázaným) a jeho smluvním partnerem (tj. dlužníkem).

Proto nelze souhlasit s názorem odvolacího soudu, že škodou žalobkyně je to, co byla nucena uhradit svému věřiteli nad rámec její závazkové povinnosti. Žalovaní totiž ve vztahu vůči JUDr. M. nebyli v postavení dlužníků, z dohody podle § 534 obč. zák. s ním nebyli v právním vztahu, nýbrž byli zavázáni jen vůči žalobkyni. Z tohoto důvodu v rámci odpovědnosti za škodu podle § 420 obč. zák. žalovaní neodpovídají za prodlení, jež nastalo ve vztahu mezi žalobkyní a JUDr. M., nýbrž mohou odpovídat pouze za následky prodlení, pokud k němu došlo ve vztahu mezi nimi a žalobkyní, jakožto smluvními stranami, a do prodlení by se podle § 563 obč. zák. dostali poté, co je žalobkyně vyzvala, aby jí nahradili to, co sama zaplatila.

Jak z výše uvedeného vyplývá, rozsudek odvolacího soudu spočívá na nesprávném právním posouzení a dovolací důvod je naplněn. Protože rozsudek není správný, dovolací soud jej zrušil podle § 243b odst. 2, věty za středníkem, o. s. ř.